

Un savant cu nume și renume

EUGEN SIMION, '85

Există o legătură indestructibilă între zona geografică („de unde ești de pământ?”, se întreba odată în satul meu mehedințean) și apariția unor personalități marcante. Bucovina a dat, poate, cei mai iluștri creatori în mai toate domeniile, Rășinariii Sibiului a dat țării mulți academicieni. Observația este valabilă și pentru localitatea prahoveană Chiojdeanca, care a inclus în pantheonul științific și cultural două nume: juristul și istoricul Andrei Rădulescu (1880-1959), fost vicepreședinte și apoi președinte al Academiei Române (1946-1948), și pe criticul și istoricul literar, eseistul, editorul, omul de bine și managerul (în termeni moderni, chivernisitorul de altădată) de excepție, Eugen Simion.

Deși biografia și întreaga sa activitate științifică și culturală este binecunoscută, vom semna doar câteva repere, ghidându-ne, îndeosebi, după fișa întocmită de Mircea Zaciuc și Nicolae Bârna pentru *Dicționarul General al Literaturii Române* (inițiat și coordonat de însuși Eugen Simion), vol. S/T (București, Editura Univers Enciclopedic, 2007), din eseu lui Mihai Cimpoi, *Modul de existență: Eugen Simion* (București, Editura Semne, 2013), precum și din cartea lui Marin Diaconu, *Eugen Simion. Profil spiritual* (București, Tracus Arte, 2015).

Eugen Simion s-a născut în familia Sultanei (n. Moise) și a lui Dragomir Simion, la 25 mai 1933 („data nu este riguros exactă”, spune fiica sa, Mihaela Constantinescu, profesor universitar, traducătoare și eseistă, nașterea fiind înregistrată „cu două zile mai târziu dintr-o eroare de transcriere”). Părinții săi au trecut la cele veșnice la o vârstă respectabilă (tatăl, la 92 de ani, mama, la 94 de ani), longevitate creatoare care i-a transmis-o și fiului lor. Școala primară o face în satul natal (1940-1944), liceul la Ploiești (1944-1952) dimpreună cu Nichita Stănescu, iar facultatea la București (1952-1957), având profesori de seamă: Tudor Vianu, Al. Rosetti, Iorgu Iordan, J. Byck. Admiterea la facultate a fost cu peripeții, fiind respins, pe bază de dosar, de Petru Creția, admis doar la intervenția lui Ghiță Florea.

În anul al V-lea al Facultății de Filologie (1956-1957) a fost ales colaborator extern în colectivul „Eminescu”, îndrumat de Perpessicius, spre a continua ediția academică inaugurată în 1933 („A fost pentru mine, june student filolog, în pragul absolvirii, o șansă enormă de a citi manuscrisele lui Eminescu și de a mă iniția într-o disciplină extrem de dificilă și, în același timp, foarte onorantă pentru un intelectual român: editarea textelor eminesciene. Această experiență a durat, cu intermitență, până în 1964, când am publicat prima carte «Proza lui Eminescu»”. (Vezi Pavel Țugui. *File de istorie culturală*. București, Fundația Națională pentru Știință și Artă, 2009, p. 407-436).

Dar, așa cum avea să i se întâmple și mai târziu, conform zicalei: *Nicio faptă bună nu rămâne nepedepsită*, a fost „implicat” în „contrarevoluția de la Budapesta” din 1956, ca participant la o adunare studentească, alături de D.D. Panaitescu, ultimul arestat pentru „omisiune de denunț” (precum I.D. Sîrbu). Spunând adevărul (și nu „adevărul lor”), ca martor al apărării, Eugen Simion a fost exclus din UTM, repartizat într-un sat izolat de lângă Măcin (deși era șef de promoție). Neacceptând postul, a fost șomer timp de cinci ani, dar a continuat transcrierea *Aventurile Faraonului Tlă* și *Dicționarul de rime*. În 1962, este redactor la „Gazeta literară”, iar din 1964, revine la facultate, ca asistent, lector în 1967, conferențiar în 1971 și profesor în 1990.

Referitor la persecuția politică împotriva sa, Eugen Simion n-a făcut un caz de dizidență, cum au făcut acei scriitorasi care i-au trimis o scrisoare președintelui Uniunii Scriitorilor, D.R. Popescu („au vrut să-i dea o palmă lui Ceaușescu pe obrazul lui D.R. Popescu”, comenta malițios-realist Fănuș Neagu). „Vreau să spun că nu solicit răsplata jertfei patriotice și nici n-am de gând s-o fac vreodată. Consider doar că istoria din 1956-1957 (prelungită până în 1962) face parte din existența mea. Mi-o asum și sunt mulțumit că tânărul de 23 de ani a reușit, fără să facă vreun compromis major, să-și salveze șira spinării [...] Atunci am descoperit, pe propria piele, ce înseamnă nemernicia, lașitatea și, pur și simplu, ura abisală a răului, a abominabilei injustiții”, mărturisește Eugen Simion (Pavel Țugui, op.cit, p. 436).

Sub conducerea științifică a lui Șerban Cioculescu, obține titlul de doctor în filologie, în 1969, cu o teză despre Eugen Lovinescu (tipărită în 1971, sub titlul *Eugen Lovinescu, scepticul mântuit*). Între 1970 și 1973 este lector la Universitatea Paris IV, Sorbonne, perioadă evocată în *Timpul trăirii, timpul mărturisirii* (1977). În 1974 obține o bursă de studii în R.F. Germania, scriind un jurnal german, *Șfidarea retoricii* (1985).

Debutază revuistic în „Tribuna” (1958), cu un studiu despre *Caietele Eminescu*, și editorial cu *Proza lui Eminescu* (1964).

După 1989, refuză să intre în politică, militează doar pentru „incitarea la toleranță”. Înființează sau devine membru doar la unele instituții sau asociații nonpolitice: Grupul Interdisciplinar de Reflecție (1990), președintele Comitetului Național Român UNESCO pentru Deceniul Mondial al Dezvoltării Culturale (1990), membru al Asociației Internaționale a Criticilor Literari de la Paris (1992), membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei (1999), al Academiei de Științe Morale și Politice

a Franței (2004), al Academiei Greciei (2005, singurul român!), al Academiei Regale a Doctorilor din Barcelona, al Academiei Europene (Londra), al Academiei Regale de Științe din Danemarca etc., doctor honoris causa al mai multor universități din țară și străinătate, director al Institutului de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu”, președintele executiv al Fundației Naționale pentru Știință și Artă (înființată în 1991, alături de acad. Maya Simionescu), directorul revistei „Caiete critice”.

A primit de cinci ori premiul Uniunii Scriitorilor în 1965, 1976, 1980, 1984, 1985 (în prezent, exclus din obștea scriitoricească), premiul Academiei (1977), premiul „Omnia” al Uniunii Scriitorilor din Moldova, este cetățean de onoare al Craiovei și al altor orașe din țară.

I s-a acordat Ordinul Național „Steaua României” în grad de Mare Cruce, Ordinul brazilian „Crucea Sudului”, Ordinul și Diploma daneză „Comandor de gr. I al Ordinului Danebrog”, Legiunea de Onoare a Franței (în 2002) etc.

La 9 martie 1991 este ales membru corespondent al Academiei Române, iar membru titular la 12 martie 1992, discursul de recepție fiind *Laudă criticului român*. În acest înalt for științific, Eugen Simion a îndeplinit funcția de vicepreședinte (1 februarie 1994 – 16 ianuarie 1998), președinte interimar (15 octombrie 1997-16 ianuarie 1998) și președinte (16 ianuarie 1998 – 4 aprilie 2006), președinte al Secției de Filologie și Literatură (din 2006), fiind considerat unul dintre cei mai apreciați președinți ai Academiei Române. În această calitate, dovedind competență managerială de excepție, Eugen Simion a inițiat și finalizat proiecte naționale de avengură și de maximă necesitate: *Dicționarul General al Literaturii Române* (în anul centenar va apărea ediția a II-a, în zece volume), *Dicționarul General al Limbii române*, un dicționar etnologic, *Tratatul de istorie a românilor* (în zece volume, înlocuindu-l pe cel al lui M. Roller), atlase lingvistice, etnofolclorice etc.

Pentru literatura română, a editat colecția *Opere fundamentale* (a doua colecție europeană după *Pleiade*), în care a clasicizat, pe criterii axiologice, scriitorii români și universali, în peste 200 de volume, fiecare volum fiind prefațat de un studiu pertinent al său.

A materializat gândul lui C. Noica de facsimilare a manuscriselor eminesciene, în 38 de volume, pe care le-a *dăruit* principalelor biblioteci politice din țară, din Basarabia, Bucovina sau din străinătate. La ora de față, întreaga creație eminesciană este editată științific și facsimilată.

Eugen Simion a luat apărarea unor scriitori atacați pe nedrept (de pildă: Nichita Stănescu, Marin Preda, Marin Sorescu), a respins atacurile murdare la adresa lui Eminescu, a prezidat congrese și festivaluri naționale dedicate marilor scriitori la București, Chișinău, Craiova, Ploiești, Dumbrăveni (Suceava) etc.

Ca vicepreședinte și apoi ca președinte al Academiei Române a adus în acest înalt for științific nume de rezonanță națională și internațională: *membrii activi* (Alexandru Balaci, Mircea Malița, Gheorghe Vlăduțescu, Răzvan Theodorescu, Dinu C. Giurescu, Solomon Marcus, Fănuș Neagu, Marius Sala, Leon Dănilă, Gheorghe Mihăilă, Alexandru Zub, Florin Constantiniu, Mugur Isărescu, Dumitru R. Popescu etc.), *membrii corespondenți* (Nicolae Manolescu, Victor Spinei,

Mircea Păcurariu, Gheorghe Păun, Dan Horia Mazilu, Constantin Ionescu-Tîrgoviște, Grigore Brâncuși, Ion Sălișteanu etc.), *membrii de onoare* (Dumitru Berciu, Mircea Zăciu, Teoctist Arăpașu, Paul Cernovodeanu, Ioan Robu, Dimitrie Vatamaniuc, Dumitru Protase, Radu Beligan etc.), *membrii de onoare din străinătate* (Rosa del Conte, Yehudi Menuhin, E. Turdeanu, Adam Puslojici, Alain Guillerrou, Alexandru Șafran, Papa Ioan Paul al II-lea, Ellie Wiesel, Nicolae Dabija, Petru Soltan, Bartolomeu I, Michael. Metzeltin etc.), *membrii postmortem* (Dinu Lipatti, Carol Davilla, Alexandru Macedonski, Edgar Papu, Alexandru Piru, Vladimir Streinu, Emil Cioran, Eugen Ionescu etc.).

Eugen Simion este autorul unor lucrări fundamentale și necesare pentru cultura română: *Orientări în literatura contemporană* (1965), *Scriitori români de azi*, vol. 1-4 (1974, 1977, 1983, 1989), *Dimineața poezilor* (1980), *Întoarcerea autorului* (1981), *Moartea lui Mercuțio* (1993), *Convorbiri cu Petru Dumitriu* (1994), *Mircea Eliade, un spirit al amplitudinii* (1995), *Fragmente critice*, I-VI (1997, 1998, 1999, 2000, 2007, 2009), *Ficțiunea jurnalului intim*, I-III (2001), *Genurile biograficului* (2008), *Mircea Eliade, nodurile și semnele prozei* (2006), *Tânărul Eugen Ionescu* (2006), *Ion Creangă, cruzimile unui moralist jovial* (2011), *În ariergarda avangardei* (2012) etc. Bineînțeles, că majoritatea acestor cărți au fost reeditate și augmentate, atât în țară, la Chișinău sau în alte țări.

Eugen Simion este un *spiritus rectus* al vremurilor noastre, precum altădată Titu Maiorescu (pentru epoca marilor clasici) sau G. Călinescu (pentru perioada interbelică). El s-a impus și a impus discipolilor săi (care nu l-au trădat) studierea critică a fenomenului literar doar pe criterii estetice, fără prejudecăți sau implicare politică, după o documentare riguroasă, cu pertinente comentarii pe text și în context. „Să fim naționali cu fața spre universalitate”, ne îndeamnă Profesorul. Precum o cumpănă cu două ciuturi, Eugen Simion ne mai îndeamnă să-i urmăm modelul (el însuși având cultul prieteniei). „Îi sfătuiesc pe tinerii mei prieteni să mizeze pe el [adică pe modelul Eugen Simion, cum îi mărturisește lui Andrei Grigor]. Nu vor avea motive, îi asigur, să regrete. Mai ales că nu le cer nimic în schimb. Le sugerez doar să creadă în adevăr. Și le cer să nu trișeze cu ideile. Nu-i deloc rentabil”.

În „cuvânt-înainte” la excelenta carte a lui Mihai Cimpoi, *Mihai Eminescu. Dicționar enciclopedic* (Chișinău, Editura Guvinas, 2012), Eugen Simion îl compară pe criticul basarabean cu un răzeș din timpul lui Ștefan cel Mare, adică „voinic, țeapăn, niciodată grăbit, cu vorba domoală [...] Ține drumul drept, pe la mijloc, și, de-i pornit într-o direcție, n-o schimbă până nu ajunge la locul cuvenit”. O caracterizare asemănătoare celei făcute de G. Călinescu lui N. Iorga.

La rândul său, confratele și prietenul său de la Chișinău, Mihai Cimpoi îl descrie, în opinia noastră, complet și excelent: „Ceea ce impresionează, în primul rând, în cazul lui Eugen Simion este spectacolul intelectual excepțional pe care îl dă an de an și zi de zi, cu o consecvență și verticalitate statornică, pe care nu i le-au surpat fazele detradite—or, ele au fost multe pe parcursul activității sale!—și facticitățile conjuncturale presante. Îl caracterizează o rezistență lăuntrică față de tot ce contravine statutului ontologic

și deontologic al literaturii și criticii literare, al omului de cultură, care este un însemn clar al personalității sale. Căci numai o personalitate poate rezista cu adevărat presiunilor, certurilor, confuziilor de planuri, derutei generale, negativismului resuscitant și poate impune un echilibru al judecăților de valoare și al demersului intelectual”.

Ultimul cuvânt îl are, indiscutabil, Eugen Simion: „Mai toți comentatorii mei spun că sunt un munte de calm și echilibru, lin și statornic ca un drum în câmpie. Nu-i adevărat, sunt un vârtej de neliniști, trăiesc în gura unui vulcan, viața mea interioară este uneori un coșmar... Am încercat în mai multe rânduri să contest fantasma echilibrului meu imperturbail, dar n-am reușit. Când cineva, un tânăr, încearcă să-mi facă un portret, începe invariabil cu ideea calmului și a echilibrului meu interior, fără să-și dea seama ce război duc cu mine pentru a ieși în lume cu o față liniștită și cu un mers regulat...

Critica literară, pe care o exercit de 40 de ani, m-a obligat să-mi stăpânesc instinctele de răzvrătire. Strigătele mele de entuziasm sau de indignare în fața operei se potolesc (trebuie să se potolească) atunci când le trec prin încăperile scriitorului”.

Urăm academicianului Eugen Simion ani mulți cu sănătate, întru folosul culturii naționale și spre binele nostru, al tuturor care mai vibrăm cu această Țară!

Tudor NEDELCEA
Universitatea din Craiova
(România)